

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 • 50 • 2009

VIIES OSAKOND

MIKOLENKO versus EESTI

Kaebus nr 10664/05

KOHTUOTSUS

STRASBOURG

8. oktoober 2009

Käesolev kohtuotsus muutub lõplikuks konventsiooni artikli 44 lõikes 2 sätestatud tingimustel. Kohtuotsust võib keeleliselt toimetada.

Kohtuasjas Mikolenko versus Eesti

on Euroopa Inimõiguste Kohus (viies osakond) kojana, kuhu kuuluvad:

Peer Lorenzen, *esimees*,

Renate Jaeger,

Karel Jungwiert,

Rait Maruste,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Zdravka Kalaydjieva, *kohtunikud*,

ja Claudia Westerdiek, *osakonnasekretär*,

olles nõu pidanud kinnisel istungil 8. septembril 2009,

teinud nimetatud kuupäeval järgmise otsuse.

MENETLUSE KÄIK

1. Kohtuasi põhineb Vene Föderatsiooni kodaniku Nikolai Mikolenko (edaspidi „kaebaja“) 3. märtsil 2005 inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (“konventsioon“) artikli 34 alusel Euroopa Inimõiguste Kohtusse (edaspidi „kohus“) Eesti Vabariigi vastu esitatud kaebusel (nr 10664/05).

2. Kaebajat esindas kohtus Riias tegutsev advokaat M. Ioffe. Eesti valitsust (edaspidi „valitsus“) esindasid M. Hion ja seejärel M. Kuurberg Välisministeeriumist. Vene Föderatsiooni valitsus kasutas konventsiooni artikli 36 lõike 1 kohaselt kolmanda isikuna sekkumise õigust; valitsust esindas algselt V. Milinchuk, Vene Föderatsiooni endine esindaja Euroopa Inimõiguste Kohtus, ning seejärel valitsuse esindaja G. Matyushkin.

3. Kaebaja väitis eelkõige, et temalt vabaduse võtmisega rikuti konventsiooni artikli 5 lõiget 1 ning et tema kinnipidamise aeg oli ülemäära pikk.

4. 8. jaanuaril 2008 tunnistas kohus kaebuse osaliselt vastuvõetamatuks ning otsustas edastada valitsusele kaebaja kinnipidamise ebaseaduslikkust ja pikkust puudutava kaebuse. Samuti otsustas kohus teha üheaegselt otsuse nii kaebuse vastuvõetavuse kui ka selle sisu kohta (artikli 29 lõige 3).

ASJAOLUD

I. KOHTUASJA ASJAOLUD

5. Kaebaja on sündinud 1954. aastal Ukrainas ja elab Tallinnas.

A. Kohtuasja taust

6. Kaebaja on endine Nõukogude ja Vene armee ohvitser, kes teenis alates 1983. aastast Eesti territooriumil. Pärast Eesti iseseisvuse taastamist keelduti tema Eesti elamisloa pikendamisest. Riigisiseseid kohtud jätsid tema kaebused rahuldamata; lõpliku otsuse tegi Riigikohus 17. aprillil 2003. Seejärel esitas kaebaja kaebuse Euroopa Inimõiguste Kohtusse, väites muu hulgas, et Eesti ametivõimud on rikkunud talle konventsiooni artikliga 8 tagatud õigust austusele era- ja perekonnaelu vastu. 5. jaanuaril 2006 tunnistati eelmainitud kaebus vastuvõetamatuks (vt. otsus *Mikolenko v. Eesti*, nr 16944/03, 5. jaanuar 2006).

7. Kaebaja Eestis viibimise ja Eesti ametivõimude poolt tema elamisloa pikendamise taotluse rahuldamata jätmise asjaolud ning ülevaade asjakohastest riigisisestest ja rahvusvahelistest õigusnormidest sisalduvad ülalnimetatud kohtuotsuses. Lühidalt, ehkki Eesti ametivõimud keeldusid lõpuks kaebaja elamisloa pikendamisest, oli kaebaja arvamusel, mida toetas ka Vene valitsus, et tal oli siiski õigus Eestis viibida kooskõlas 26. juulil 1994 sõlmitud Eesti Vabariigi territooriumil elavate Vene Föderatsiooni relvajõudude pensionäride sotsiaaltagatiste kokkuleppe tingimustega. Kokkuleppe kohaselt on sõjaväepensionäridel, st. sõjaväeteenistustest lahkunud ja pensioni saavatel isikutel, võimalik taotleda Eestis elamisluba. Vene valitsuse väitel vabastati kaebaja sõjaväeteenistusest tervislikel põhjustel 20. juulil 1994 ja arvati väeosa nimekirjast välja 18. oktoobril 1994.

8. Eesti ametivõimud leidsid seevastu, et kaebaja suhtes ei ole kohaldatav eelmainitud sotsiaaltagatiste kokkulepe, vaid pigem leping Vene Föderatsiooni vägede väljaviimisest Eesti territooriumilt, mis sõlmiti samuti 26. juulil 1994, kuna kõnealuse lepingu sõlmimise ajal viibis kaebaja tegevteenistuses. Ta määrati reservi alles 4. augustil 1994 ja saadeti väeosast erru 18. oktoobril 1994. Sellest tulenevalt oli ta lepingu alusel kohustatud Eestist lahkuma.

B. Kaebaja kinnipidamine

9. 21. juulil 2003 tegi Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ettekirjutuse, millega kohustati kaebajat lahkuma riigist hiljemalt 17. septembril 2003.

Kaebajat hoiatati, et ettekirjutuse täitmata jätmise korral saadetakse ta viivitamata riigist välja. Kaebaja vaidlustas ettekirjutuse Tallinna Halduskohtus, mis jättis 24. oktoobril 2003 kaebuse rahuldamata. Kaebaja kaebas kohtuotsuse edasi, kuid Tallinna Ringkonnakohus jättis tema apellatsioonkaebuse rahuldamata. 27. oktoobril 2004 keeldus Riigikohus kaebaja kassatsioonkaebust menetlusse võtmast.

10. Kaebaja peeti kinni 29. oktoobril 2003. Teda ei olnud võimalik viivitamata välja saata, kuna ta esitas kinnipidamisel ainult oma aegunud passi, väites, et ta ei tea, kus on tema kehtiv Vene Föderatsiooni pass. 31. oktoobril 2003 tegi Tallinna Halduskohus politsei taotluse alusel otsuse, et kaebaja tuleb väljasaatmisettekirjutuse täitmiseks paigutada väljasaatmiskeskusesse. Halduskohus andis loa kaebaja kinnipidamiseks kestusega kuni kaks kuud alates 3. novembrist 2003, jättes talle veidi aega kehtiva passi ülesleidmiseks. Valitsus on esitanud inimõiguste kohtule koopia kaebaja Vene Föderatsiooni passist, mis kehtis kuni 24. jaanuarini 2008. Kaebaja ei esitanud kõnealust dokumenti järgnevate menetlustoimingute ajal.

11. Kaebaja väitel esitas ta halduskohtu 31. oktoobri 2003. aasta otsuse peale apellatsioonkaebuse, ent kuna halduskohus pikendas järgnevalt, st. 30. detsembril 2003, tema kinnipidamise kestust, kaotas apellatsioonkaebus sisuliselt kehtivuse ning kaebaja pidi sellest loobuma. Valitsuse väitel esitas kaebaja vastavalt kohaldatavatele menetlusnormidele teatise apellatsioonkaebuse esitamise kavatsuse kohta, kuid tegelikkuses ta apellatsioonkaebust ei esitanud.

12. Alates 4. novembrist 2003 peeti kaebajat kinni Harju maakonnas Harkus asuvas väljasaatmiskeskuses.

13. Valitsus kirjeldas oma seisukohtades väljasaatmiskeskust kui piirdeaiaga asutust, mille üle teostatakse visuaalset ja elektroonilist järelevalvet. Väljasaatmiskeskus mahutab 42 inimest neljale inimesele mõeldud ruumides, ent üldjuhul ühte ruumi üle kahe inimese ei paigutata. Kinnipeetavatel on võimalus kasutada söögi- ja puhkenurki, mis on varustatud televiisori, raadio, ajalehtede ja raamatutega. On võimalik mängida lauatennist ja mitmesuguseid lauamänge, kinnipeetutel on vaba juurdepääs tualettidele ja duširuumile ning võimalus kasutada pesu- ja kuivatusmasinaid. Väljas on võimalik jalutada neli korda päevas (kokku umbes kümme tundi). Kinnipeetavatele on ette nähtud kolm einet päevas, sealhulgas vähemalt kaks sooja einet; keskuses töötab neli tundi päevas meditsiiniõde ja vajaduse korral on võimalik kasutada ka üldarsti teenuseid. Keskust külastavad regulaarselt psühhiaater ja psühholoog. Kinnipeetavatel on võimalus osta keskuse vahendusel täiendavaid toidukaupu ja muid kaupu; samuti on neil lubatud võtta vastu pakke, saata ja saada kirju ja kasutada telefoni. Lisaks võivad nad kohtuda oma kodakondsusjärgse riigi konsulaarametnike, kaitsjate ja vaimulikega. Loa alusel võivad neid külastada ka teised isikud, näiteks perekonnaliikmed.

14. Kodakondsus- ja Migratsiooniameti taotlusel pikendas Tallinna Halduskohus kaebaja kinnipidamise aega iga kahe kuu möödumisel. Kaebajal oli võimalik vaidlustada halduskohtu määrused Tallinna Ringkonnakohtus ning seejärel Riigikohtus. Kaebaja toimiski nii, ent mitte kõikide määruste puhul. Kõikidel juhtudel jätsid kõrgema astme kohtud kaebused rahuldamata.

15. Kohtute arvates oli kaebaja kinnipidamine seaduslik ja õigustatud tema väljasaatmise tagamiseks. Kohtumääruste kohaselt oli kaebaja väidetavalt kaotanud oma kehtiva Vene Föderatsiooni passi ning hoolimata Kodakondsus- ja Migratsiooniameti pöördumistest Vene Föderatsiooni Saatkonna poole Eestis (edaspidi „saatkond“) ei suutnud viimane väljastada kaebajale uut reisidokumenti, kuna kaebaja keeldus nõutavate taotlusvormide täitmisest. Kodakondsus- ja Migratsiooniamet oli valmis väljastama kaebajale ajutise reisidokumendi, aga saatkonna väitel ei olnud sellisele dokumendile võimalik lisada sissesõiduluba. Kohtud leidsid, et kinnipidamine oli kohane meede, et motiveerida kaebajat ametivõimudega koostööd tegema ja et vältida olukorda, kus väljasaatmisettekirjutust ei oleks võimalik täita üksnes kaebaja soovimatuse tõttu. Kohtute arvates sõltus kaebaja väljasaatmiskeskuses kinnipidamise aeg ainult temast endast. Kohtud märkisid samuti, et kaebaja väljasaatmine võib olla võimalik Euroopa Ühenduse ja Vene Föderatsiooni vahelise tagasivõtulepingu alusel pärast selle jõustumist.

16. 8. oktoobril 2007 keeldus Tallinna Halduskohus kaebaja kinnipidamise edasisest pikendamisest. Kohtu arvates oli tema kinnipidamise aeg muutunud ebaproportsionaalseks ja antud asjaoludel põhiseadusega vastuolus olevaks. Kaebaja vabastati väljasaatmiskeskusest järgmisel päeval.

C. Ametivõimude rakendatud meetmed kaebaja väljasaatmiseks

17. Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ning Välisministeerium otsisid võimalusi, et tagada kaebajale tema väljasaatmiseks vajalikud reisidokumendid; nad suhtlesid kõnealusel eesmärgil saatkonnaga kogu kaebaja kinnipidamise vältel. Peale selle palus Kodakondsus- ja Migratsiooniamet korduvalt kaebajal täita saatkonna nõutud vormid, et talle oleks võimalik väljastada pass, ent kaebaja keeldus järjekindlalt seda tegemast.

1. Kodakondsus- ja Migratsiooniameti rakendatud meetmed

18. Kodakondsus- ja Migratsiooniameti püüdlused kaebajat välja saata sisaldasid järgmisi samme.

19. 17. novembril 2003 palus Kodakondsus- ja Migratsiooniamet Vene Föderatsiooni Saatkonnal väljastada kaebajale tagasipöördumistunnistus. 10. detsembril 2003 vastas saatkond, et kaebajal on võimalik Venemaale

tagasi pöörduda ainult Vene välispassi alusel, mida ta saab taotleda kas isiklikult või esindaja kaudu.

20. 4. veebruaril ja 7. aprillil 2004 teavitas Kodakondsus- ja Migratsiooniamet saatkonda, et kaebaja keeldus nõutud vormide täitmisest. Kodakondsus- ja Migratsiooniamet palus saatkonna abi kaebajale dokumentide väljastamisel ning väljendas oma nõusolekut varustada kaebaja ajutise reisidokumendiga. Saatkond ei vastanud eelmainitud kirjadele.

21. 14. juunil 2004 tuletas Kodakondsus- ja Migratsiooniamet saatkonnale uuesti kõnealust olukorda meelde ning palus saatkonna nõusolekut sissesõiduviisa lisamiseks ajutisele reisidokumendile, mida Kodakondsus- ja Migratsiooniamet oli valmis väljastama. 18. juunil 2004 vastas saatkond, et see ei ole Vene seaduste alusel võimalik.

22. 23. juulil 2004 palus Kodakondsus- ja Migratsiooniamet Välisministeeriumit, et viimane paluks saatkonnal varustada kaebaja nõutavate dokumentidega.

23. 13. aprillil 2006 palus Kodakondsus- ja Migratsiooniamet saatkonna abi kaebajale dokumentide väljastamisel. 19. aprillil 2006 vastas saatkond, et nad võivad väljastada kaebajale passi tema taotluse alusel.

24. 11. juunil 2007 esitas Kodakondsus- ja Migratsiooniamet saatkonnale taotluse kaebaja tagasivõtmiseks tagasivõtulepingu alusel. 26. juunil 2007 vastas saatkond, et Vene pool leiab, et tagasivõtuleping ei kuulu kaebaja puhul kohaldamisele, kuna tema Eestis viibimisel on seaduslik alus (Eesti - Vene 1994. aastal leping).

25. 25. juulil 2007 palus Kodakondsus- ja Migratsiooniamet veel kord Välisministeeriumit, et viimane paluks saatkonnal varustada kaebaja nõutavate dokumentidega.

26. 13. septembril 2007 palus Kodakondsus- ja Migratsiooniamet Välisministeeriumil võtta ühendust Vene Föderatsiooni Migratsiooniametiga, et varustada kaebaja tagasivõtulepingu alusel nõutavate dokumentidega. 30. oktoobril 2007 vastas Välisministeerium, et Vene ametivõimud ei nõustunud kaaluma kaebaja tagasivõtmist tagasivõtulepingu alusel ning seega ei esitatud kaebajat puudutavat tagasivõtutaotlust Vene Föderatsiooni Migratsiooniametile. Kohtumine Vene poolega kavandati novembrikuusse. 19. novembril 2007 edastas Välisministeerium siiski tagasivõtutaotluse Vene Föderatsiooni Migratsiooniametile. 1. detsembril 2007 vastas migratsiooniamet, et tagasivõtuleping ei kuulu kaebaja puhul kohaldamisele, kuna tema Eestis viibimisel on seaduslik alus.

2. Eesti Vabariigi Välisministeeriumi rakendatud meetmed

27. 2002. ja 2003. aastal vahetasid saatkond ja Välisministeerium mitu diplomaatiliselt nooti ja märgukirja seoses Eesti ametivõimude keeldumisega pikendada mõne Vene Föderatsiooni erusõjaväelase elamisluba.

2. veebruaril 2004 väljendas Välisministeerium valmisolekut viia kõnealuses küsimuses läbi kahepoolsed konsultatsioonid vastavalt saatkonna ettepanekule.

28. 5. juunil 2006 saatis Välisministeerium saatkonnale teatise, juhtides Vene ametivõimude tähelepanu asjaolule, et Euroopa Inimõiguste Kohus oli 5. jaanuaril 2006 tunnistanud vastuvõetamatuks kaebaja kaebuse seoses Eesti ametivõimude keeldumisega tema elamisloa pikendamisest. Välisministeerium palus Vene ametivõimudel astuda vajalikke samme kaebaja repatrieerimiseks ja palus nende abi kaebaja varustamisel vajalike dokumentidega. 16. juunil 2006 väljendas saatkond oma valmidust väljastada kaebajale isikut tõendavad dokumendid eeldusel, et kaebaja on esitanud sellekohase kirjaliku taotluse.

29. 26. juulil 2007 palus Välisministeerium saatkonnal väljastada kaebajale vajalikud dokumendid tema repatrieerimiseks tagasivõtulepingu alusel ja edastas saatkonnale kaebajat puudutava tagasivõtutaotluse. 21. augustil 2007 vastas saatkond, et Vene Föderatsiooni erusõjaväelastele, sealhulgas kaebajale, ei ole võimalik kohaldada tagasivõtulepingut, kuna nende Eestis viibimisel on seaduslik alus. Saatkond tegi ettepaneku lahendada kõnealune küsimus läbirääkimiste teel diplomaatiliste kanalite kaudu. 7. septembril 2007 andis Välisministeerium nõusoleku läbirääkimiste pidamiseks.

30. 25. detsembril 2007 kordas saatkond, et Vene ametivõimude arvates ei ole tagasivõtuleping kaebaja suhtes kohaldatav.

31. 4. veebruaril 2008 kinnitas Välisministeerium oma arvamust, mille kohaselt on tagasivõtuleping kaebaja suhtes kohaldatav.

32. 19. veebruaril 2008 rõhutas saatkond, et tagasivõtulepingu peamiseks eesmärgiks on selle preambula kohaselt tugevdada koostööd võitluses ebaseadusliku sisserändega. Mis tahes püüded kohaldada kõnealust lepingut muudes olukordades on vastuolus rahvusvaheliste lepingute heauskse rakendamise põhimõttega. Eelkõige ei ole tagasivõtuleping kohaldatav erusõjaväelastele, kelle suhtes kehtib 1994. aastal sõlmitud erusõjaväelaste sotsiaaltagatiste kokkulepe.

33. Lisaks kohtusid Välisministeeriumi esindajad korduvalt Vene ametnikega, et arutada kaebaja juhtumi võimalikke lahendusi. Seoses tagasivõtulepinguga toimusid samuti ühiskomitee koosolekud, mille eesmärgiks oli arutada lepinguga seonduvaid küsimusi ja sõlmida lepingu rakendusprotokollid. Märtsis ja septembris 2007 esitasid Eesti ametivõimud Vene poolele tagasivõtulepingu rakendusprotokolli eelnõu; protokolli eelnõu koopiat esitati uuesti Vene ametivõimudele 4. märtsil 2008. 28. aprillil 2008 teavitas saatkond Eesti ametivõime sellest, et migratsiooniamet on rakendusprotokollide küsimuses valmis 2008. aasta mais viima läbi ekspertide tasemel konsultatsioonid.

34. Saatkond saatis kaebajale mitu kirja, teavitades teda Vene ametivõimude seisukohast kõnealuses küsimuses ja kinnitades uuesti, et

Vene pool püüab asjakohaseid probleeme lahendada kahepoolse dialoogi kaudu.

D. Järgnevad sündmused

35. 8. oktoobril 2007, kui kohus andis korralduse kaebaja vabastamiseks (vt eespool punkt 16), saatis Kodakondsus- ja Migratsiooniamet kaebajale kirjaliku meeldetuletuse selle kohta, et tema väljasaatmisettekirjutus on jätkuvalt jõus. Samuti võeti mõningaid lisameetmeid – kaebaja oli kohustatud elama kindlas elukohas, ilmuma kindlate ajavahemike tagant Kodakondsus- ja Migratsiooniametisse ning teavitama viimast kõikidest oma elukohamuudatustest või juhtudest, kui ta viibib oma elukohast pikemat aega eemal.

36. 5. veebruaril 2008 määras Harju Maakohus väärteomenetluses kaebajale karistuseks kümnepäevase aresti ebaseadusliku Eestis viibimise eest. Tallinna Ringkonnakohus jättis maakohtu otsuse sisuliselt muutmata. 14. mail 2008 keeldus Riigikohus menetluslikel põhjustel kaebaja kassatsioonkaebuse läbivaatamisest, kuna kaebust ei olnud koostatud advokaat nagu nõuab seadus.

II. ASJAKOHASED RIIGISESED JA RAHVUSVAHELISED ÕIGUSNORMID JA PRAKTIKA

37. Kohtuasja eset puudutaval ajal kehtinud väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse (edaspidi „VSS“) § 5 kohaselt on väljasaatmine seaduses sätestatud juhtudel ja korras väljasõidukohustuse sunni viisiline täitmine.

VSS § 7 sätestab, et viibimisalusetas Eestis viibivale välismaalasele tehakse ettekirjutus Eestist lahkumiseks ja lahkumisettekirjutuses tehakse hoiatus ettekirjutuse täitmata jätmise korral selle sundtäitmise kohta. VSS § 8 kohaselt kuulub tehtud lahkumisettekirjutus sundtäitmisele alates 60. päevast ettekirjutuse tegemise päevast arvates.

VSS § 14 lõikes 4 sätestatakse juhud, mille puhul väljasaatmist ei kohaldata. Need hõlmavad ka juhtumit, kui väljasaatmine on muutunud võimatuks.

VSS § 18 lõige 1 sätestab, et väljasaatmine viiakse lõpule 48 tunni jooksul välismaalase kinnipidamisest arvates. Kui väljasaatmist ei ole võimalik lõpule viia käesolevas seaduses sätestatud tähtaja jooksul, paigutatakse väljasaadetav väljasaatmist taotlenud või väljasaatmist täideviiva valitsusasutuse taotlusel halduskohtuniku otsuse alusel väljasaatmiskeskusesse kuni väljasaatmiseni, kuid mitte kauemaks kui kaheks kuuks (VSS § 23 lõige 1). Eelmainitud tähtaega on Kodakondsus- ja Migratsiooniameti taotlusel võimalik pikendada kuni kahe kuu kaupa (VSS § 25).

VSS § 26⁴ lõike 1 kohaselt on väljasaadetav kohustatud kaasa aitama väljasaatmise korraldamisele, sealhulgas aitama kaasa väljasaatmiseks vajalike dokumentide muretsemisele.

38. 1. juunil 2007 jõustus Euroopa Ühenduse ja Vene Föderatsiooni vaheline tagasivõtuleping. Kõnealuse lepingu eesmärgiks on tugevdada koostööd, et tõhustada võitlust ebaseadusliku sisserändega. Venemaa kodanike tagasivõtmist käsitleva lepingu artikkel 2 sätestab järgmist:

“1. “Vene Föderatsioon võtab liikmesriigi taotluse saamisel ja vastavalt käesolevas lepingus sätestatud korrale tagasi iga isiku, kes ei vasta või enam ei vasta taotluse esitanud liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise kohta kehtivatele tingimustele, juhul kui käesoleva lepingu artikli 9 kohaselt on tõendatud, et isik on Vene Föderatsiooni kodanik.

Sama sätet kohaldatakse ebaseaduslikult riigis viibivate või elavate isikute suhtes, kellel oli liikmesriigi territooriumile sisenemisel Vene Föderatsiooni kodakondsus, kuid kes on hiljem sellest loobunud Vene Föderatsiooni õigusaktide kohaselt ega ole saanud liikmesriigi või mõne teise riigi kodakondsust või elamisluba.

2. Pärast seda, kui Vene Föderatsioon on tagasivõtutaotluse heaks kiitnud, väljastab Vene Föderatsiooni pädev diplomaatiline või konsulaaresindus vastavalt vajadusele ja ilma viivitusega ning tagasivõetava isiku tahtest sõltumata isiku tagasipöördumiseks vajaliku reisidokumendi, mille kehtivusaeg on 30 kalendripäeva. Kui mingil põhjusel ei saa asjaomast isikut kõnealuse reisidokumendi kehtivusaja jooksul üle anda, väljastab Vene Föderatsiooni diplomaatiline või konsulaaresindus viivitamata uue sama kehtivusajaga reisidokumendi.“

39. Riigikohtu halduskolleegium leidis 13. novembri 2006. aasta otsuses (kohtuasi nr 3-3-1-45-06), et väljasaatmise perspektiivikuse hindamisel ei saa lähtuda sellest, et isik ei taha Eestist lahkuda, vaid soovib elada just Eestis. Vastupidine ei oleks kooskõlas väljasaatmise kui õigusinstituudi olemusega.

40. Riigikohtu halduskolleegium märkis 3. aprilli 2008. aasta otsuses (kohtuasi nr 3-3-1-96-07), et nii Kodakondsus- ja Migratsiooniameti taotlus kui ka kohtu luba peavad lähtuma kohtumenetluse ajal kehtivast õigusest. Halduskolleegium rõhutas, et kuna väljasaatmismenetlus on ajas kulgev protsess, siis tuleb pidada silmas neid väljasaatmist mõjutavaid muudatusi õiguslikus olustikus, mis on jõus ajal, mil eeldatavalt hakatakse isikut välja saatma.

ÕIGUSKÜSIMUSED

I. KONVENTSIOONI ARTIKLI 5 LÕIKE 1 VÄIDETAV RIKKUMINE

41. Kaebaja kaebuse kohaselt rikuti tema pikaleveninud kinnipidamisega väljasaatmiskeskuses kaebaja õigust isikuvabadusele. Oma väidetes toetus ta konventsiooni artikli 5 lõikele 1, mis sätestab järgmist:

“1. Igaühel on õigus isikuvabadusele ja turvalisusele. Kellelki ei või võtta tema vabadust, välja arvatud seaduses kindlaksmääratud korras järgmistel juhtudel:

[...]

(f) seaduslik vahistamine või kinnipidamine, vältimaks tema loata sissesõitu riiki või et võtta meetmeid tema väljasaatmiseks või -andmiseks.“

42. Valitsus vaidles kaebusele vastu.

A. Vastuvõetavus

1. Kaebuse esitamise õiguse rikkumine

43. Valitsuse arvates ei toiminud kaebaja heas usus, vaid rikkus kaebuse esitamise õigust, kuna ta esitas kohtule ainult valikuliselt informatsiooni oma väljasaatmismenetluse kohta. Valitsus tõstis iseäranis esile asjaolu, et kaebaja ei teavitanud kohut väidetavast passi kaotamisest ja oma edasistest püüdlustest takistada väljasaatmismenetluse lõpuleviimist, kaasa arvatud kaebaja keeldumisest täita vajalikud taotlusvormid isikut tõendavate dokumentide väljastamise jaoks. Kaebaja oli teadlik asjaolust, et Vene ametivõimud ei kiitnud heaks Eesti ametivõimude poolt tehtud ettepanekut, et nad väljastavad kaebajale ajutise reisidokumendi.

44. Kaebaja eeltooduga ei nõustunud.

45. Kohus leiab, et kõik valitsuse viidatud asjaolud kajastuvad kaebaja esitatud riigisiseste otsuste koopiates ning seega oli kohus hetkel, mil ta otsustas valitsust käesoleva kaebuse esitamisest teavitada, piisavalt informeeritud kõnealuse kohtuasja vastavatest asjaoludest (vt 8. jaanuari 2008. aasta otsus osalise vastuvõetavuse kohta). Seetõttu jätab kohus kõnealuse vastuväite arvesse võtmata.

2. Riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamata jätmine

46. Valitsuse väitel ei olnud kaebaja ammendanud kõiki riigisiseseid õiguskaitsevahendeid seoses temalt vabaduse võtmise või kaebaja jätkuva kinnipidamise seaduslikkuse küsimusega. Valitsus märkis vabaduse võtmise kohta, et kaebaja ei esitanud kaebust Tallinna Halduskohtu

31. oktoobri 2003. aasta otsuse peale, millega anti luba tema paigutamiseks väljasaatmiskeskusesse. Kaebaja edasise väljasaatmiskeskuses viibimise kohta rõhutas valitsus, et riigisisised kohtud käsitlesid kõnealust küsimust loa andmisel kaebaja väljasaatmiskeskuses kinnipidamise pikendamiseks ainult keskuses viibimise pikendamise kontekstis. Kui kaebaja oleks arvanud, et tema kinnipidamise pikkus on ebaseaduslik, pidanuks ta esitama eraldiseisva kahjunõude.

47. Kaebaja väitel esitas ta halduskohtu 31. oktoobri 2003. aasta otsuse peale apellatsioonkaebuse, ent kuna halduskohus pikendas järgnevalt, st. 30. detsembril 2003, tema kinnipidamist, kaotas apellatsioonkaebus sisuliselt kehtivuse ning ta pidi sellest loobuma.

48. Kohus kordab, et artikli 35 eesmärk on pakkuda lepinguosalistele riikidele võimalust vältida või heastada nendepoolsed väidetavad rikkumised enne, kui nende kohta esitatakse kaebused konventsiooni institutsioonidele (vt paljude muude allikate hulgas ka *Selmouni v. Prantsusmaa* [suurkoda], nr 25803/94, § 74, EIÕK 1999-V). Kohus märgib, et pärast esialgset otsust, millega Tallinna Halduskohus andis loa kaebaja kinnipidamiseks, andis sama kohus järgnevalt samuti kahe kuu kaupa loa kaebaja jätkuvaks kinnipidamiseks. Kohus märgib, et järgneva menetluse jooksul kasutas kaebaja mitmel korral oma õigust esitada kaebus apellatsioonikohtule ja Riigikohtule. Lisaks vabastati kaebaja väljasaatmiskeskusest pärast seda, kui Tallinna Halduskohus keeldus tema kinnipidamise pikendamisest 8. oktoobril 2007. Seega leiab kohus, et riigisisestel ametivõimudel on olnud võimalus heastada kaebaja isikuvabaduse õiguse väidetav rikkumine. Käesoleva kohtuasja kontekstis ei ole määrava tähtsusega see, kas kaebaja esitas esialgse otsuse peale apellatsioonkaebuse või mitte, kuna kõnealusel ajavahemikul ei oleks olnud võimalik küsimuse tõstatamine kaebaja kinnipidamise pikkuse vastavusest artikli 5 lõike 1 punktile f. Mis puutub küsimusse, kas kaebaja pidanuks esitama eraldiseisva kahjunõude, ei oleks kaebajal kohtu arvates olnud erilisi väljavaateid kõnealuses menetluses edu saavutamiseks, kuna tema kinnipidamiseks olid andnud loa halduskohtud, kes lugesid selle seaduslikuks. Seetõttu jätab kohus ka selle vastuväite arvesse võtmata.

3. Järeldus vastuvõetavuse kohta

49. Kohus märgib, et kõnealune kaebus ei ole selgelt põhjendamatu konventsiooni artikli 35 lõike 3 tähenduses. Kohus märgib samuti, et kaebus ei ole vastuvõetamatu mis tahes muudel alustel. Seega tuleb kaebus tunnistada vastuvõetavaks.

B. Kohtuasja sisu

1. Poolte väited

(a) Kaebaja

50. Kaebaja väitis, et teda ei peetud kinni väljasaatmise eesmärgil, ning leidis, et tema kinnipidamise tegelik põhjus oli tema koostööle ja Vene passi taotlemisele sundimine. Ta rõhutas siiski, et väljasaatmine tähendas lahkumiskohustuse täideviimist riigi sunnijõul ja ametivõimudel ei olnud alust loota kaebajapoolsele koostööle, kuna tema arvates oli tal Eestis viibimiseks seaduslik alus. Kaebaja kinnipidamise pikendamine, mille käigus riigisisised kohtud osutasid tema suutmatusele täita kohustust teha ametivõimudega koostööd, oli tegelikult kujunenud karistuseks ja vahendiks kaebaja tahte murdmiseks. Isegi eeldades, et ametivõimud tegutsesid algselt õigustatud eesmärgil, siis soovisid nad hiljem kaebajat sundida dokumentidele alla kirjutama ning ootasid seejärel vastavate rahvusvahelise õiguse muudatuste jõustumist.

Kaebaja tõstis esile asjaolu, et artikli 5 lõikes 1 loetletud isikuvabaduse võtmise erandeid pidanuks tõlgendama kitsalt ja kinnipidamine lakkas olemast punkt f alusel õigustatud, kui väljasaatmismenetlust ei viidud läbi nõuetekohase hoolsusega.

(b) Valitsus

51. Valitsus jäi oma väite juurde, et kaebaja kinnipidamine oli riigisisese õiguse kohaselt seaduslik. Kaebaja kinnipidamise ainus eesmärk oli tema väljasaatmine Eestist; seda tõendasid vastavad kohtuotsused ning samuti ametivõimude võetud muud meetmed. Kaebaja keeldumine koostöö tegemisest ainult pikendas tema kinnipidamise aega. Valitsus rõhutas, et väljasaatmise teostatavust ei saanud hinnata lähtuvalt sellest, kas asjassepuutuv isik soovis riigist lahkuda või mitte. Valitsus rõhutas samuti, et 2006. ja 2007. aastal võisid Eesti ametivõimud õigustatult eeldada, et Euroopa Ühenduse ja Vene Föderatsiooni vahel sõlmitud tagasivõtulepingu jõustumine 1. juunil 2007 peaks andma täiendava aluse kaebaja väljasaatmiseks. Eesti ametivõimud ei võinud ette näha, et Vene pool ei täida oma eelmainitud lepingust tulenevaid kohustusi.

52. Valitsus väitis, et kaebaja kinnipidamise regulaarne kohtulik läbivaatamine oli piisav tagatis omavoli vastu. Peale selle selgitati kaebajale korduvalt, mida ta pidanuks enda vabastamiseks tegema. Samaaegselt kasutati rahvusvahelisi ja diplomaatilisi kanaleid, et leida teisi võimalusi kaebaja väljasaatmiseks.

53. Valitsus kinnitas, et kaebaja enda käitumine soodustas olulisel määral tema kinnipidamise pikkust. Valitsus rõhutas, et kaebaja ei näidanud üles mingit valmidust taotleda uut isikut tõendavat või reisidokumenti,

väites, et ta on oma passi ära kaotanud; samuti ei olnud Vene ametivõimud valmis talle sellist dokumenti väljastama asjakohase taotluse puudumisel ega tunnustama ajutist reisidokumenti, mille Eesti ametivõimud võinuksid väljastada. Valitsus tõstis esile Eesti ametivõimude diplomaatiliste kanalite kaudu tehtud jõupingutusi kõnealusele olukorrale lahenduse leidmiseks ning samuti asjaolu, et nad eeldasid, et kaebaja väljasaatmine osutub kergemaks pärast Euroopa Ühenduse – Vene Föderatsiooni vahelise tagasivõtulepingu jõustumist. Valitsus rõhutas, et kui oli selgunud, et kaebaja väljasaatmine ei olnud kõnealusel ajal reaalselt teostatav, siis vabastati kaebaja väljasaatmiskeskusest.

54. Kokkuvõtvalt, võttes arvesse riikidevahelise suhtluse aeganõudvat iseloomu ja vastuvõtjariigi tahtmatust koostööd teha ning samuti kaebaja enda tahtlikku suutmatust esitada isikut tõendav dokument või keeldumist sellise dokumendi taotlemisest, lisaks veel asjaolu, et kaebaja viibis täiesti nõuetekohastes tingimustes, oli tema viibimine väljasaatmiskeskuses artikli 5 lõike 1 punktiga f vastavuses.

2. Kolmanda isikuna sekkuja väited

55. Vene Föderatsiooni valitsus nõustus sisuliselt kaebaja väidetega. Vene valitsuse arvates rikuti kaebaja pikaleveninud kinnipidamisega artikli 5 lõiget 1. Valitsus märkis, et Eesti ametivõimud avastasid peatselt pärast kaebaja kinnipidamist, et kaebaja väljasaatmine ilma reisidokumentideta ning vastavate dokumentide taotlemine ilma kaebajapoolse koostööta on võimatu. Kaebaja kinnipidamise eesmärk oli tema tahte murdmine ja dokumentidele alla kirjutama sundimine, mis oli vajalik kaebaja riigist lahkumiseks. Vene valitsuse arvates ei õigustanud kaebaja käitumine nii pikka kinnipidamist. Valitsus rõhutas, et pärast kaebaja vabastamist rakendati leebemaid meetmeid, nagu näiteks politseikontroll, ning puudus põhjus, miks selliseid meetmeid ei oleks olnud võimalik varem rakendada.

3. Kohtu hinnang

(a) Artikli 5 lõike 1 punkti f kohaldatavus kaebaja kinnipidamisel

56. Kohus kordab, et konventsiooni artikli 5 lõike 1 punktid a–f sisaldavad täielikku loetelu lubatavatest vabaduse võtmise alustest ning ühelgi muul alusel vabaduse võtmine ei ole seaduslik (vt muu hulgas kohtuasja *Saadi v. Ühendkuningriik* [suurkoda], nr 13229/03, § 43, EIÖK 2008-...).

57. Valitsus leiab käesoleval juhul, et kaebajalt võeti vabadus väljasaatmise eesmärgil ja tema kinnipidamine oli lubatav artikli 5 lõike 1 punkti f kohaselt. Kaebaja ja Vene valitsus vaidlustasid selle väite, leides, et kaebaja kinnipidamise tegelik eesmärk oli kaebaja tahte murdmine ja tema

koostööle sundimine. Nad olid arvamisel, et isegi eeldades, et kaebaja kinnipidamise esialgne eesmärk oli olnud tema väljasaatmine, osutus see peagi võimatuks ning kinnipidamisest sai karistusmeede.

58. Kohus märgib, et kaebaja elamisluba keelduti pikendamast, talle tehti ettekirjutus riigist lahkumiseks ja teda hoiatati, et kui ta riigist ei lahku, siis saadetakse ta välja. Kuna kaebaja ei lahkunud riigist ettenähtud tähtaja jooksul ja tema viivitamatu väljasaatmine ei olnud võimalik reisidokumentide puudumise tõttu, siis andis halduskohus loa tema väljasaatmiskeskusesse paigutamiseks väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse alusel. Seega ei ole kohtul mingit põhjust kahelda, et kaebaja kinnipidamise suhtes oli vähemalt algselt kohaldatav artikli 5 lõike 1 punkt f.

(b) Kaebaja kinnipidamise omavolilisus

59. Kohus kordab, et artikli 5 lõike 1 punkt f ei nõua, et kinnipidamine oleks vajalik, näiteks kuriteo toimepanemise või põgenemise ärahoidmiseks. Igasugune vabaduse võtmine artikli 5 lõike 1 punkti f teise osa alusel on õigustatud siiski ainult nii kaua, kuni kestab väljasaatmis- või väljaandmismenetlus. Kui kõnealuseid menetlusi ei viida läbi nõuetekohase hooldusega, siis kaotab kinnipidamine oma lubatavuse artikli 5 lõike 1 punkti f alusel (vt *A. ja teised v. Ühendkuningriik* [suurkoda], nr 3455/05, § 164, 19. veebruar 2009, ja *Chahal v. Ühendkuningriik*, 15. november 1996, § 113, kohtuotsuste ja lahendite kogumik 1996-V).

60. Vabaduse võtmine peab samuti olema seaduslik. Kui arutuse all on kinnipidamise seaduslikkus, kaasa arvatud küsimus, kas järgiti seaduses sätestatud korda, viidatakse konventsioonis peamiselt riigisisestele õigusaktidele ja sätestatakse kohustus pidada kinni riigisisestest õigusaktides kehtestatud sisulistest ja menetluslikest nõuetest. Vastavus riigisisestele õigusaktidele ei ole siiski piisav: artikli 5 lõige 1 nõuab lisaks, et igaõigusel vabadusevõtmisel peab järgima eesmärki kaitsta asjaomast isikut omavoli eest. On üheks aluspõhimõtteks, et mitte ühtegi omavolilist kinnipidamist ei saa pidada artikli 5 lõikega 1 vastavuses olevaks ja eelmainitud lõikes sisalduv omavoli mõiste ületab riigisisestele õigusaktidele mittevastavuse, nii et vabaduse võtmine võib olla seaduslik riigisiseste õigusaktide tähenduses, ent siiski omavoliline ja seega konventsiooniga vastuolus (vt ülalpool viidatud kohtuasja *Saadi*, § 67). Et kinnipidamist ei saaks pidada omavoliliseks, tuleb artikli 5 lõike 1 punktis f sätestatud kinnipidamine läbi viia heas usus: see peab olema tihedalt seotud kinnipidamise alusega, millele valitsus toetub; kinnipidamiskoht ja -tingimused peavad olema nõuetekohased; kinnipidamise pikkus ei tohi ületada taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalikku mõistlikku aega (vt ülalpool viidatud kohtuasja *A. ja teised v. Ühendkuningriik* [suurkoda], nr 3455/05, § 164, ja, *mutatis mutandis*, ülalpool viidatud kohtuasja *Saadi*, § 74).

61. Mis puutub käesolevas kohtuasjas kaebaja kinnipidamise vastavusse riigisisestele õigusaktidele, siis leiab kohus, et riigisisest kohtud pidasid kõnealust kinnipidamist seaduslikuks, pikendades kaebaja kinnipidamist kahe kuu kaupa. Lisaks leiab kohus, et väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 23 ja § 24, millele riigisisest ametivõimud tuginesid, andsid sellisele kinnipidamisele seadusliku aluse.

62. Nagu eespool märgitud, ei ole riigisisestele õigusaktidele vastavus iseenesest siiski piisav omavoli puudumise tuvastamiseks ning lähemalt tuleb tutvuda punktis 60 viidatud täiendavate asjaoludega. Üheks selliseks asjaoluks on kinnipidamise pikkus, mis ei tohiks ületada taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalikku mõistlikku aega.

63. Kohus kordab, et vabaduse võtmine artikli 5 lõike 1 punkti f alusel on õigustatud ainult seni, kuni väljasaatmismenetlust viiakse läbi. Sellest järeldub, et kui eelmainitud menetlust ei viida läbi nõuetekohase hoolsusega, ei ole kinnipidamine kõnealusele punktile tuginedes enam õigustatud (vt *mutatis mutandis*, *Quinn v. Prantsusmaa*, 22. märts 1995, § 48, seeria A nr 311).

64. Kohus leiab, et kaebaja kinnipidamine tema väljasaatmise eesmärgil kestis erakordselt kaua. Kaebajat peeti kinni üle kolme aasta ja üheteist kuu. Kui tema kinnipidamise alguses astusid riigisisest ametivõimud samme kaebajale vajalike dokumentide hankimiseks, pidi üsna varsti selgeks saama, et need katsed olid määratud luhtumisele, kuna kaebaja keeldus tegemast koostööd ja Vene ametivõimud ei olnud valmis talle ilma allkirjastatud taotluseta dokumente väljastama ega tunnustama ajutist reisidokumenti, mille Eesti ametivõimud olid valmis väljastama. Vene ametivõimud väljendasid mõlemas küsimuses oma selget arvamust juba juunist 2004. Ehkki Eesti ametivõimud astusid seejärel korduvalt samme olukorra lahendamiseks, esines ka mitu märkimisväärse pikkusega tegevusetuse perioodi. Eelkõige ei ole kohtule esitatud mingit teavet selle kohta, kas kaebaja väljasaatmiseks astuti mingeid samme augustist 2004 kuni märtsini 2006 (vt ülaltoodud punkte 18–33).

65. Veelgi enam, kaebaja väljasaatmine muutus tegelikult võimatuks, kuna praktilistel eesmärkidel nõudis see temapoolset koostööd, mida kaebaja ei olnud valmis tegema. Kuigi on tõsi, et riikidel on “ümberlukkamatu suveräänne õigus kontrollida välismaalaste sisenemist nende territooriumile ja seal viibimist” (vt näiteks ülalpool viidatud kohtuasja *Saadi*, § 64, lisaviidetega), on välismaalaste kinnipidamine kõnealuses kontekstis sellest hoolimata lubatav ainult kooskõlas artikli 5 lõike 1 punktiga f, kui rakendatakse meetmeid nende väljasaatmiseks. Kohus on arvamusel, et käesoleval juhul ei saa väita, et kaebaja edasine kinnipidamine oleks saanud teenida väljasaatmise eesmärgi, kuna see ei olnud enam teostatav.

66. On tõsi, et Eesti ametivõimud võisid mingil hetkel õigustatult eeldada, et kaebaja väljasaatmine osutub võimalikuks Euroopa Ühenduse –

Vene Föderatsiooni vahelise tagasivõtulepingu alusel pärast selle jõustumist, kuna kõnealuse lepingu kohaselt kohustusid Vene ametivõimud väljastama reisidokumente tagasivõetavatele isikutele sõltumata nende tahtest. Kõnealune leping jõustus siiski alles 1. juunil 2007 ehk umbes kolm aastat ja seitse kuud pärast kaebaja väljasaatmiskeskusesse paigutamist. Kohtu arvates ei saanud nii pikka aega kestnud kaebaja kinnipidamist õigustada eeldatavate muudatustega õiguslikes asjaoludes, isegi siis, kui kinnipidamistingimused olid nõuetekohased.

67. Kohus märgib samuti, et pärast kaebaja vabastamist 9. oktoobril 2007 teavitati teda sellest, et tal on siiski kohustus täita lahkumisettekirjutust. Kaebaja kohustus kindlate ajavahemike tagant ilmuma Kodakondsus- ja Migratsiooniametisse (vt ülaltoodud punkti 35). Seega oli ametivõimude kasutuses tegelikult ka muid meetmeid peale kaebaja pikaleveninud kinnipidamise väljasaatmiskeskuses, mil puudusid väljavaated tema viivitamatuks väljasaatmiseks.

68. Eelpool toodud kaalutlused on piisavad, võimaldamaks kohtul jõuda järeldusele, et kaebaja kinnipidamise – mis kujutas endast tema väljasaatmiseks rakendatud meetet – alused ei jäänud kehtima kogu kaebaja kinnipidamise ajaks, tingituna reaalsete väljavaadete puudumisest tema väljasaatmiseks ja riigisiseste ametivõimude suutmatusest viia menetlus läbi nõuetekohase hooldusega.

Seega on rikutud konventsiooni artikli 5 lõiget 1.

II. KONVENTSIOONI ARTIKLI 41 KOHALDAMINE

69. Konventsiooni artikkel 41 sätestab:

“Kui kohus leiab, et konventsiooni või selle juurde kuuluvaid protokolle on rikutud ja Kõrge Lepinguosalise siseriiklik õigus lubab ainult osalist hüvitust, võib kohus vajadusel määrata kahjustatud poolele õiglase hüvituse.”

A. Kahjutasu

70. Kaebaja nõudis mittevaralise kahju eest 30 000 eurot kahjutasu.

71. Valitsus kordas, et kaebaja ei olnud ammendanud riigisiseseid õiguskaitsevahendeid, kuna ta ei esitanud kaebust ja kahjunõuet halduskohtule. Valitsus väitis teise võimalusena, et kaebaja vabastamine väljasaatmiskeskusest oli piisav hüvitis. Kui kohus siiski leiab, et kaebajale on tekitatud mittevaralist kahju, palus valitsus kohtul määrata sobiv summa.

72. Kohus märgib, et väide riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamata jätmise kohta on tagasi lükatud (vt punkti 48). Kohtu arvates tekitasid tuvastatud rikkumised kaebajale mittevaralist kahju. Lähtudes õigluse põhimõttest ning võttes arvesse käesoleva kohtuasja konkreetseid asjaolusid ja eelkõige kaebaja käitumist, mõistab kohus kaebajale 2000 euro

suuruse hüvitise mittevaralise kahju eest, millele lisanduvad kõik sellelt summalt tasutavad maksud.

B. Kulud

73. Kaebaja nõudis samuti 40 731,30 krooni (ligikaudu 2603 eurot) riigisisestes kohtutes ja Euroopa Inimõiguste Kohtus kantud kulude hüvitamiseks.

74. Valitsus märkis, et enamik kaebaja esitatud arvetest käsitleb kulusid, mis ei ole seotud käesoleva kohtuasjaga. Ainult tõlkekulud summas 3260,40 krooni (208 eurot) olid seotud inimõiguste kohtu menetlusega, aga eelmainitud summat ei maksnud tegelikult kaebaja.

75. Kohtupraktika kohaselt on kaebajal õigus kulude hüvitamisele ainult siis, kui on tõendatud, et kõnealused kulud ka tegelikult kanti, need olid hädavajalikud ja oma suuruse poolest mõistlikud. Kohus märgib, et käesoleva kohtuasjaga oli seotud ainult kulu summas 208 eurot, kas siis riigisisesel tasandil või seoses inimõiguste kohtu menetlusega. Võttes arvesse kohtu valduses olevat teavet ja ülalloodud kriteeriume, mõistab kohus kaebajale kulude katteks 208 euro suuruse hüvitise, millele lisanduvad kõik sellelt summalt tasutavad maksud, ning lükkab tagasi käesolevas osas esitatud ülejäänud nõuded.

C. Viivis

76. Kohtu arvates on sobivaks viivisemääraks Euroopa Keskpanga laenuintressi piirmäär, suurendatuna kolme protsendi võrra.

SELLEST LÄHTUVALT KOHUS:

1. *Tunnistab* ühehäälselt ülejäänud osa kaebusest vastuvõetavaks.
2. *Leiab* kuue poolt- ja ühe vastuhäälega, et konventsiooni artikli 5 lõiget 1 on rikutud.
3. *Leiab* kuue poolt- ja ühe vastuhäälega, et
  - (a) kostjariik peab kolme kuu jooksul pärast konventsiooni artikli 44 lõike 2 kohast kohtuotsuse jõustumist maksma kaebajale järgmised summad, mis arvestatakse ümber Eesti kroonidesse maksmispäeval kehtiva vahetuskursi alusel:
    - (i) 2000 eurot (kaks tuhat eurot) mittevaralise kahju eest;
    - (ii) 208 eurot (kakssada kaheksa eurot) kulude eest;
    - (iii) kõik ülalnimetatud summadelt tasutavad maksud;

(b) eespool nimetatud kolmekuulise tähtaja lõpu ja tasumise vahelisel ajal tasutakse ülalnimetatud summalt lihtviivis määra järgi, mis vastab Euroopa Keskpanga laenuintressi piirmäärale, suurendatuna kolme protsendi võrra;

4. *Jätab ühehäälselt rahuldamata* ülejäänud osa kaebaja nõudest õiglase hüvituse saamiseks.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 8. oktoobril 2009 kohtu reglemendi 77. reegli punktide 2 ja 3 kohaselt.

Claudia Westerdiek
Sekretär

Peer Lorenzen
Esimees

Konventsiooni artikli 45 lõike 2 ja kohtu reglemendi reegli 74 punkti 2 kohaselt on käesolevale kohtuotsusele lisatud kohtunik Maruste eriarvamus.

P.L.
C.W.

KOHTUNIK MARUSTE ERIARVAMUS

1. Ma nõustun enamuse arvamusega selles suhtes, et kaebaja kinnipidamise aeg oli liiga pikk. Ent minu arvates ei kuulu käesolev kohtuasi tavapärase väljasaatmisjuhtumite alla ning seda tuleks hinnata erinevalt. Samuti tuleb märkida, et kõnealune juhtum puudutab ainult väljasaatmise eesmärgil kinnipidamise kestust ja mitte väljasaatmist sisuliselt. Viimatimainitud kaebus tunnistati vastuvõetamatuks 5. jaanuaril 2006.

2. Esiteks on kõnealusel kohtuasjal vastupidiselt tavapärasele väljasaatmisjuhtumitele spetsiifiline rahvusvahelisest õigusest tulenev taust – kahepoolne leping Vene vägede väljaviimise kohta Eesti territooriumilt. Eelmainitud lepingu tingimuste kohaselt oli kaebaja kohustatud riigist lahkuma (*pacta sunt servanda!*). Lisaks jõuti vaba ja õiglase kohtumenetluse tulemusena otsusele, et kaebaja Eestis viibimisel ei olnud mingisugust õiguslikku alust (vt käesoleva kohtuotsuse punkte 7 ja 8). Umbes 50-aastaste sõjaväelaste riigis viibimisele ei leitud mingeid humanitaarseid aluseid. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse §-d 23 ja 25, millele riigisisese ametivõimud tuginesid, andsid kaebaja kinnipidamiseks seadusliku aluse.

3. Teiseks tuleb arvesse võtta kaebaja enda takistavat käitumist. Eesti ametivõimud tõendasid, et kaebajale oli väljastatud kehtiv Vene pass. Isegi kui eeldada, et kaebaja oli passi kaotanud, oleks olnud lihtne see kohe asendada uue passi või mõne teise reisidokumendiga, kui kaebaja oleks nõustunud asjakohasele taotlusvormile alla kirjutama. Samaaegselt tuleb märkida, et hoolimata oma lepingujärgsest kohustusest ja 25. mail 2006 Euroopa Ühendusega allkirjastatud tagasivõtulepingu järgsetest kohustusest näitasid kaebaja päritoluriigi ametivõimud üles selget tahtmatust teha koostööd ja lõpetada kaebaja kannatused. Euroopa Ühenduse ja Vene Föderatsiooni vahel sõlmitud eelmainitud lepingu kohaselt kohustusid Vene ametivõimud väljastama reisidokumendid tagasivõetavatele isikutele sõltumata nende tahtest.

4. Kolmandaks, mis puutub väitesse, et ametivõimud oleksid võinud kohaldada leebemaid meetmeid, nagu näiteks politsei järelevalve, eesmärgiga tagada koostöö tegemise kohustuse täitmine kaebaja poolt ja viia läbi tema väljasaatmine, siis peab kordama, et artikli 5 lõike 1 punkti f kohane kinnipidamine ei pea olema “vajalik”; eeldades, et kinnipidamine puudutab isikut, kelle suhtes rakendatakse meetmeid tema väljasaatmiseks, võib piisata sellest, kui pidada sellist kinnipidamist “kohaseks” (vt kohtuasia *Agnissan v. Taani*, nr 39964/98, 4. oktoober 2001). Riikidel on tunnustatud suveräänne õigus kontrollida nende territooriumile sisenemist ja seal viibimist ning neil peab olema õigus saata välja isikud, kellel puudub õiguslik alus vastavas riigis viibimiseks. Kokkuvõtteks, kaebaja pikaajaline

viibimine kinnipidamiskeskuses oli suurel määral põhjustatud kaebaja enda ja tema päritoluriigi käitumisest.

5. Lõpetuseks on minu arvates väga vastuoluline mõista välja hüvitis kohtuasjades, mille puhul on esinenud (või isegi saavutatud) rikkumine tulenevalt seadust ja avalikku korda ning kehtivat kohtuotsust eiravast ilmselgelt takistavast käitumisest.